

KÜRESEL GÜÇ REKABETİ GÖLGESİNDE ABD-BAE İLİŞKİLERİ

DR. TAMER KAŞIKCI

Akademisyen ESOĞÜ

“

ABD'nin son dönemde izlediği Yemen iç savaşının sonlandırılması, İran ile müzakerelerin yeniden başlatılması gibi diplomatik adımlar, BAE açısından da olumlu gelişmelerdir. Bölgedeki politik çekişmeleri sonlandırma ve istikrarı yeniden tesis etme konusunda ABD'den daha kararlı bir tutum içerisinde olduğu görülen BAE, bu amaçla Müslüman toplumlar içerisinde yoğun bir şekilde eleştirilen, ABD'nin önderliğinde gerçekleşen İsrail ile normalleşme sürecinin baş aktörü olmuştur.

”

Yayımladığı Ulusal Güvenlik Stratejisi belgesinde dış politikasının odak noktasını Rusya ve Çin gibi küresel aktörlerle rekabet olarak belirleyen

Joe Biden yönetimi, bu politikaya paralel olarak bir yandan Ortadoğu'da kendisine sorun çıkarmayacak görece istikrarlı bir yapının oluşturulmasına katkı sağlama gayreti içerisindeyken, diğer yandan bölgede herhangi bir küresel gücün etkin olmasını önleyecek ABD yanlısı bir ittifak sistemi inşa etmeye çalışmaktadır. ABD açısından bu iki parçalı politika, izledikleri küresel stratejinin tamamlayıcısı olarak görülmektedir. ABD'nin bölgedeki müttefikleri açısından önemli soru işaretleri yaratmaktadır. Bu varsayıma dayanan bu yazıda, Biden yönetiminin izlemekte olduğu Ortadoğu politikasının, geleneksel olarak ABD'nin bölgedeki kilit müttefiklerinden biri olan Birleşik Arap Emirlikleri (BAE) ile ilişkilerinde yarattığı gerilimler tartışılacaktır.

İKİ ÜLKE ARASINDAKİ KİSİMİ İŞ BİRLİĞİ

Biden yönetiminin Ortadoğu'ya yönelik izlemekte olduğu iki parçalı politika BAE'nin bölge politikalarıyla uyumlu görünmektedir. Zira bir süredir Suriye ve Yemen'de agresif bir politika izleyen ancak bu iç savaşlarda istediği sonuçları elde edemeyen BAE son dönemde daha

ılımlı bir dış politika anlayışına dönüş yaparak bölgede ekonomik açıdan etkili bir aktör olmaya odaklanmıştır. Dolayısıyla bu açıdan, bölgedeki savaşların ve politik çekişmelerin sona ererek istikrarlı bir ortamın oluşması, BAE'nin turizm, teknoloji ve benzeri alanlarda yaptığı yatırımlardan beklediği ekonomik getiriye elde etmesinde etkili olacaktır. Dolayısıyla ABD'nin son dönemde izlediği Yemen iç

savaşının sonlandırılması, İran ile müzakerelerin yeniden başlatılması gibi diplomatik adımlar, BAE açısından da olumlu gelişmelerdir. Bölgedeki politik çekişmeleri sonlandırma ve istikrarı yeniden tesis etme konusunda ABD'den daha kararlı bir tutum içerisinde olduğu görülen BAE, bu amaçla Müslüman toplumlar içerisinde yoğun bir şekilde eleştirilen, ABD'nin önderliğinde gerçekleşen İsrail ile nor-

malleşme sürecinin baş aktörü olmuştur. Dahası, BAE bölgedeki politik çekişmelerin sona erdirilmesinde ABD'nin girişimlerinin de ötesine geçerek Suriye'yle ilişkilerin normalleşmesinde ve Beşar Esad rejiminin Arap Ligine dönüşünde etkili olmuştur.

İki ülke arasında son dönemdeki uyumlu noktalardan biri de ABD'nin bölge aktörleriyle ilişki-

lerinde öne çıkan diğer mesele olan petrol üretimi hususudur. Petrol fiyatlarının artmasının hem küresel piyasaları olumsuz etkilemesi hem de önemli bir petrol üreticisi olan Rusya'nın petrol gelirlerini artırarak ABD önderliğinde uygulanan yaptırımlardan beklediği kadar etkilenmemesi nedeniyle Biden yönetimi küresel düzeyde petrol üretiminin artırılarak petrol fiyatlarının düşürülmesini sağla-

maya çalışmaktadır. Ancak küresel petrol üretiminin belirleyicisi olan OPEC+ ülkelerinin petrol arzını artırmak bir yana azaltmaya yönelik kararı, Biden yönetiminin bu politikasıyla ters düşmektedir. Bu konuda en yakın müttefiklerinden birisi olan Suudi Arabistan, petrol arzını artırma konusunda destek olmazken BAE'nin OPEC toplantısında ABD'nin isteği doğrultusunda hareket ettiği fakat çoğunluğun aldığı petrol arzını azaltma kararına da boyun eğmek zorunda kaldığı bilinmektedir.

ABD'nin bölgedeki askerî varlığını azaltarak stratejik odağını Hint-Pasifik bölgesine kaydırırken Rusya ve Çin gibi büyük aktörlerin Ortadoğu'da kendilerine daha fazla alan açmaları bölge aktörlerinin politik hesaplarını gözden geçirmelerine sebep olmaktadır.

Dolayısıyla bölgede istikrar tesis edilmesi ve petrol fiyatlarının düzenlenmesi hususlarında görüldüğü gibi iki ülke arasında uzun yıllardır devam etmekte olan iş birliği hâlen devam etmektedir. Bununla birlikte, ABD'nin bölgedeki askerî varlığını azaltarak stratejik odağını Hint-Pasifik bölgesine kaydırırken Rusya ve Çin gibi büyük aktörlerin Ortadoğu'da kendilerine daha fazla alan açmaları bölge aktörlerinin politik hesaplarını gözden geçirmelerine sebep olmaktadır. Bu durum BAE'nin başta ABD olmak üzere diğer önemli küresel aktörlerle ilişkilerinde açıkça gözlemlenebilmektedir.

İKİ ÜLKE İLİŞKİLERİNDE GERİLİMLER

ABD ve BAE'nin ilk bakışta birbiriyle uyumlu gözükken dış politika yaklaşımları biri güvenlik, diğeri ise ekonomi olmak üzere iki farklı gerilim alanına sahiptir. Bölgedeki diğer ABD yanlısı rejimlerin yaptığı gibi BAE de ABD'yi ana güvenlik sağlayıcısı olarak konumlandırmaktadır. Ancak son yıllarda yaşanan bir takım somut gelişmeler, BAE'nin ABD'nin sağladığı güvenlik hizmetini sorgulamasına sebep olmuştur. Öncelikle 2022 yılında Hutilerin Dubai'de gerçekleştirdiği füze saldırılarında ABD tatmin edici bir tepki vermemiştir. İkinci olarak, geçen ay Körfez güvenliğini sağlamak için bölgede bulunan ABD önderliğindeki deniz gücüne rağmen İran, BAE limanına gitmesi gereken bir petrol tankerine el koymuştur. Bu durum ABD'nin küresel düzeyde Çin ile rekabete odaklanarak Ortadoğu bölgesini ikinci plana itmesi tartışmalarıyla birlikte değerlendirildiğinde, BAE'nin mevcut güvenlik politikalarını gözden geçirmesi gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Zira tüm bu somut gelişmeler, ABD'nin BAE'nin güvenliğini sağlama konusunda ne kadar kararlı olduğu ya da olabileceği hususunda önemli soru işaretleri yaratmaktadır. Bu soru işaretlerinin bir yansıması olarak geçtiğimiz ay BAE, ABD önderliğindeki deniz gücünden ayrıldığını duyurmuştur.

İki ülke arasındaki ikinci önemli gerilim alanı ise ekonomidir. Daha önce de değinildiği gibi son dönemde BAE ekonomi ağırlıklı bir dış politika geliştirmiştir. Bu politika, ABD'nin bölgede istikrarı ön-

celeyen dış politikası ile uyumlu görünmektedir ancak BAE'nin bu politikası ABD'nin bölgeye yönelik geliştirdiği dış politikanın ikinci ayağı olan bölgede ABD yanlısı bir ittifak inşa etme ve küresel düzeyde izlediği büyük güç rekabetine odaklanma stratejileriyle çelişmektedir. Zira izlediği bu ekonomi odaklı dış politika, BAE'nin ABD'nin önerdiği ittifak sisteminin sınırlarını aşmasını zorunlu kılmaktadır. Bu durumun somut örneklerini BAE'nin, Rusya ve Çin ile ilişkilerinde gözlemlemek mümkündür.

İlk olarak, Rusya ile olan ekonomik ilişkilerinden dolayı BAE, ABD'nin küresel düzeyde oluşturduğu Rus karşıtı blokun doğrudan içerisinde yer almamıştır. Aksine BAE, ABD'nin Ruslara karşı uyguladığı ekonomik ambargoya katılmamış ve ABD'nin önderliğini ettiği bu yaptırımlara rağmen, BAE ile Rusya

arasındaki ticaret geçtiğimiz yıl içerisinde iki katına çıkmıştır. Üstelik savaş nedeniyle küresel düzeyde yatırım imkânları kısıtlanan zengin Rus oligarklar, BAE'yi bir yatırım ve turizm cenneti olarak kullanmaktadır. Bu durum ABD'nin BAE'ye kara para aklama konusunda eleştiriler yöneltmesine sebep olmaktadır. Dahası ABD, yaptırımların denetlenmesi hususunda BAE'yi "odaklanılan ülke" statüsüne almış ve nisan ayı içerisinde iki BAE şirketini yaptırımları ihlal ettikleri gerekçesiyle "kara listeye" dâhil etmiştir. Bunun da ötesinde BAE, Rusya'nın Ukrayna işgalini kınayan bir Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi tasarısına Hindistan ve Çin ile birlikte çekimser kalarak, küresel düzeyde ABD'nin Rusya politikasını desteklemediğini açıkça göstermiştir.

Benzer nedenlerden ötürü, iki ülke arasındaki ilişkilerin bir diğer ge-

rilim noktasını ise BAE'nin Çin ile gelişmekte olan ilişkileri oluşturmaktadır. Çin ile BAE arasındaki ticaret ilişkileri her geçen gün artarak 50 milyar dolar seviyesine ulaşmış ve böylelikle BAE, Çin'in bölgedeki en büyük ticaret ortağı hâline gelmiştir. Bunun yanı sıra, ülkeyi bir teknoloji cenneti hâline getirmek isteyen BAE, son dönemde Çin'in geliştirdiği yüksek teknolojinin de en önemli müşterilerinden biridir. BAE, ABD'nin güvenlik uyarılarına rağmen Çin'in 5G teknolojisini kullanmakta ısrar etmektedir. Silah tedarikinde BAE'nin en büyük ticaret ortağı hâlen ABD olmakla birlikte, BAE'nin Çin'in iletişim teknolojilerine yönelik ısrarı nedeniyle 2021 yılında ABD, F-35 uçaklarının ülkeye satışı müzakerelerini durdurma kararı almıştır. Bu karar sonrası BAE, Çin ile ilişkilerinde geri adım atmaktansa, Çin'den savaş uçağı

satın alarak, bu ülkeyle geliştirdiği ticari ilişkilerin kendisi açısından önemi ortaya koymuştur. Çin'in Ortadoğu'da kendine daha fazla alan yaratma girişimi içerisinde BAE adeta Çin'in bölgeye açılan kapısı konumuna gelmiştir. Dolayısıyla bu durum ABD'nin hem küresel hem de bölgesel düzeyde Çin ile rekabet etme stratejisi açısından önemli bir sorun teşkil etmektedir.

BAE'nin bölgede bir turizm ve ticaret merkezi olma iddiası ve bu iddia kapsamında hem küresel hem de bölgesel aktörlerle iyi ilişkiler geliştirme gerekliliği, ABD'nin özellikle Rusya ve Çin gibi küresel güçlerle rekabet etme politikası ile ters düşmektedir.

Sonuç olarak ABD'nin hem küresel düzeyde hem de Ortadoğu bölgesinde yaptığı politika tercihleri, bölgedeki önemli müttefikleriyle ilişkilerinde birtakım sorunları da beraberinde getirmektedir. Bu müttefikler arasında sayılabilecek BAE'nin bölgede bir turizm ve ticaret merkezi olma iddiası ve bu iddia kapsamında hem küresel hem de bölgesel aktörlerle iyi ilişkiler geliştirme gerekliliği, ABD'nin özellikle Rusya ve Çin gibi küresel güçlerle rekabet etme politikası ile ters düşmektedir. Dolayısıyla eğer ABD BAE'yi bölgedeki ittifak sisteminin içerisinde tutmak istiyorsa hem küresel hem de bölgesel politikalarını bu ülkenin taleplerini de kapsayacak şekilde revize etmesi gerekmektedir. ■